

בצלאל מן

"בצלאל מן" / הארץ / אפריל 1966 / תע' יחיד / פיסול / גלריה "לים" / תל-אביב

תערוכת בכורה של הפסל בצלאל מן בתל-אביב נפתחה בימים אלה בגלריה "לים". עם פתיחתה, פועלות בת"א-יפו למעלה מ-20 גלריות לאמנות, להוציא תצוגות המתארעות מדי פעם באולמות שאינם גלריות. בגלריה החדשה אפשר למצוא אוסף דברי אמנות מסוגים שונים: ציור, פיסול, קרמיקה, באטיק, תכשיטים, אמנות עממית וכו'. בין האמנים שיצירותיהם מוצגות במקום: קיקואין, קרמן, מאנה כ"ץ, שלמה ויתקין, דוד לן-בר, דוד כפתורי, חנה אשל, אליהו גת, יוסל ברגנר, שמעון אבני, אלימה, חיותה בהט, ציונה שמשי (קרמיקה ובאטיק).

397

יואב בראל, בין פיכחון לתמימות: על האמנות הפלסטית בשנות ה-60 בתל אביב, מוזיאון תל אביב לאמנות, 2004

ג'ניה ברגר (קרמיקה), מינה זקס (קרמיקה), כסילה (תכשיטים) ורבים אחרים. הגלריה נפתחה בתערוכת הפסל בצלאל מן, איש קיבוץ עברון. פסליו נעשו מגרוטאות ברזל ועובדו באופן שכמעט לא נותר זכר לנוקשותו של הברזל הגולמי; מבחינה זו, אין הבדל אם החומר נלקח מגל הגרוטאות בגלל צורתו, שהתאימה לרעיונותיו של הפסל, או עוצב במיוחד לצרכיו של כל פסל ופסל. פסליו של בצלאל מן הם פיגורטיביים ונושאים אופי עיטורי-בארוקי. החומר הנוקשה והגס עובד ורוכך עד שהוקנה לו גוון אלגנטי ודקורטיבי ביותר. לעיתים לובשת המתכת אפילו מראה של תחרה עדינה, המדגישה את הנטייה הבארוקית של הפסל.

אוזיאש הופשטר

"אוזיאש הופשטר" / הארץ / אפריל 1966 / תע' יחיד / גלריה "דוגית" / תל-אביב

רישומיו של אוזיאש הופשטר מהווים מופע מיוחד באמנות הישראלית: סגנון אישי ביותר, שלמרות היותו מקביל למספר אסכולות, הריהו בכל זאת מחוץ להן. בתערוכה הנוכחית מופיע שלב נוסף בהתפתחות רישומו של אמן זה. הגוון האקספרסיוניסטי החריף, שאפיין את כל ציוריו הקודמים, עדיין קיים, אך הפעם מובלט יותר האספקט הסוריאליסטי-פנטאסטי שבעולמו הציורי של הופשטר. הרישומים נעשו בטכניקה קפדנית יותר מאשר אי-פעם והעיצוב הזהיר מקנה לדמויות המוזרות שברישומים מעין פיסוליות שנהבית. העיצוב הפיסולי אינו הופך את הדמויות לסטאטיות כלל ועיקר; היפוכו של דבר, הן נזילות ושטופות ומצויות, בעיצומו של תהליך תמורה ושינוי מתמידים, בעולם מוזר ואפל בו שוררים פחדים מאימים ועליצות מוזרה. מעניין לציין שהפעם בולטת קירבה מסוימת בין המציאות המופיעה בציוריו של הופשטר, ובין זו שהופיעה בתקופות מסוימות בציוריו של יוסל ברגר. יש אפילו קירבה מסוימת בטכניקת עיבוד הדמויות. השוני הוא בהעדפתו של הופשטר להותיר את הדמויות במצב נזיל ומשתנה ובעיצוב החלל בו נמצאות הדמויות.

דידה עוז

"דידה עוז" / הארץ / 1.4.66 / תע' יחיד / גלריה "כ"ץ" / תל-אביב

בתערוכתה הנוכחית של דידה עוז אפשר לראות צעד נכבד לקראת עיצוב סגנון אישי ועצמאי. ציורה, שבזמנו נשען על האמנות האיטלקית ושאינו מצוורת הארכיטקטורה הרומאית ואווירתה החמורה והאפלה, נהפך עתה למופשט בעיקרו, צבעיו נתבהרו ונעלם ממנו חלק מהנוקשות שאפיינה אותו בעבר.

הציורים בנויים צורות צבעוניות רחבות, בעלות טקסטורות מיוחדות החוזרות בציורים השונים. עקרונית, הציורים הם דו-מימדיים, אך הטקסטורות החוזרות, העשויות בהנחות צבע רכות על צבע בסיס משוות למשטחים דו-מימדיים אלה תחושה של השתברות ורגישות שאינה מופיעה ברגיל במשטחים דו-מימדיים. בכמה ציורים משתמשת דידה עוז גם בהדבקות נייר ומשלבת אותן במבנה הציורי. הדבקות אלה יוצרות בעיה מיוחדת: הנייר המודבק הוא חד-צבעי, חלק וחסר טקסטורה, בעוד שהמשטחים האחרים בעלי אופי אחר למדי וקשה לשלבם עם הנייר; בעיה זו עדיין לא נפתרה באורח מספק, אם כי גם במצב הנוכחי אין ההתנגשות בין הנייר והמשטחים בעלי הטקסטורות מפריעה במיוחד. למרות הדינאמיקה המושגת על ידי הצורות החופשיות והשימוש הרגיש והנכון בקו, יש עדיין נוקשות מסוימת בציורים. גם השימוש הרב והחוזר בסוג אחד של טקסטורה - למרות היותו עשוי ברגישות ובידע טכני - גורם לאחידות רבה מדי המפנה את תשומת הלב, יותר מכפי הצורך, לאספקט הטכני והביצועי של המוצגים.

מנחם גפן

"מנחם גפן" / הארץ / 1.4.66 / תע' יחיד / גלריה "אורית" / תל-אביב

בתערוכה הנוכחית של מנחם גפן מתבלט ביתר שאת כיוון שהחל להתרכז בזה הקודמת: הכיוון של אסתטיזם לשמו. כמעט כל הדמויות להוציא את הפורטרט של חנה רובינא, הן וריאציות של סכימה אחת, המשמשת שלד לצבעוניות פסטליות של גוונים ורודים, ירקוקים, סגלגלים וכחלחלים. הסולמות הצבעוניים הרכים הופכים את הציורים לדמויי שטיח דקורטיביים. הרגשת הקרירות הרגשית והאסתטיזם לשמו, שנרמזו כבר, קובעים בתערוכה העכשווית את נימת התערוכה כולה. גישה אסתטיסטית זו באה על ביטוי הבולט גם ברישומים המופיעים בתערוכה. ברישומים נראה בבירור שהצייר - דווקא משום שניחן ביכולת טכנית מלוטשת מדי - מעדיף להיצמד ל"נעים לעין" הקשור במושג של טעם טוב, במקום לצאת מנקודת מוצא חווייתית-אישית, המטילה ארגון מסוים על העולם; גם אם ארגון זה אינו תמיד "נעים לעין" כמובן המקובל. נוכח תערוכה זו מתערור החשד - חשד המוגבר גם מהעובדה שמספר ציורים המוצגים בתערוכה כבר הופיעו בתצוגות קודמות - שציוריו העכשוויים של מנחם גפן נוצרו שלא מתוך דחף אמנותי ושאיפה לגלם עולם פנימי. מבחינה טכנית אין כל פגם בציוריו של מנחם גפן: המבנה מדויק למדי (אם כי סכימטי), הצבעוניות מעודנת ועשויה כהלכה והסגנון עקיב ואורגני - אך הכול קפוא, סלוני, חיצוני וחסר הניצוץ הפנימי, אותו מנסה אמנות למסור ושבלעדיו אינה אלא קליפה.